

האיסור ליהנות משריפת החמץ (א)

פסחים כא ע"א, המשנה; ובגמ' כא ע"ב, "ולא יסיק ... קא משמע לן"
מחוקקת ר' יהודה וחכמים – כז ע"ב – כח ע"א ר' יהודה אומר... משתלים" [ובהמשך, עד "הא בהנהמא"]

*תוקף ומקור האיסור - ספר ההשלמה פסחים כד ע"ב בד"ה אמר "וה"מ לענין ... קא עבידנא"¹
- הל"כ"ה נכון בטענת ההלכה היחידה היחידה תוך כדי ציון הסוגיות "לכא כד"ה" כ"ה"ה. בעת יק נצ"ח בקיצור על הדברים
למאן עליו, דכ"ה ליתבאר המקורות המציינים ל"ה"ה, מבי"ר סוף ראלונים הסוגיות מלמעלה דכ"ה הסכ"מ ל"ה"ה.*

גישות הראשונים בביאור ההו"א והמסקנה

א. הצעת הר"י

תוס' כא ע"ב ד"ה בהדי
ק"ק (מכ"ה): תמורה לג ע"ב, המשנה ובגמ' שם לד ע"א "ואלו הן ... אלא שריפה", "כל הנקברין ... אפרן מותר"

בירור ההו"א

דין אפר חמץ, ותלותו במחל' רבי יהודה וחכמים

*דק"ו: כיצד פוסקים במח' ר' יהודה וחכמים – תוס' פסחים כז ע"ב ד"ה אין ביעור, עד "דתמורה"; רמב"ם הל' חמץ ומצה ג:יא, עד
"זורקו לים"; ר"ן על הר"ף פסחים ה ע"ב באלפס ד"ה וחכ"א; ספר העיטור, עשרת הדיברות - הלכות ביעור חמץ דף
קכא "ופסקו רבוותא ... חשיב התם"; טור או"ח סי' תמה עד "סוף שש"; שו"ע שם סע' א; [ביאור הגר"א שם]
רא"ש פסחים פרק ב סוף סי' ב; טור או"ח שם (סי' תמה), "וכששורפו בשעת ... אפרן אסור"; [שו"ע שם סעי' ב]
רמב"ם הל' חמץ ומצה ג:יא, "ואם שרפו" עד הסוף; מגן אברהם סימן תמה ס"ק א; [ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות ערב
פסח אות ג]
ר"ן על הר"ף ה ע"ב באלפס בד"ה חרכו, "ודוקא שחרכו" עד הסוף; מאמר חמץ לרשב"ץ אות נג, "שנינו בפ' כל שעה ...
שלא כדעת התוספות"*

*תוס' תמורה לג ע"ב ד"ה הנשרפין; הגהות רע"א או"ח סי' תמה ס"ק א² (מל"ק מ"ה אינו מופיע בהמחיקה הל"י); [שו"ת אבני
מילואים סי' יט]; חידושי ר' חיים הלוי על הרמב"ם הל' חמץ ומצה א:ג, "ונראה בזה ... הותר האפר"*

היתר אפר איסור"ה כיסוד להתיר הנאה משריפתם

*הסבר שיטת רבנן בסוגיית שבח עציס בפת - משנה עבודה זרה מט ע"ב; [מסכת ערלה פרק ג משניות ד-ה]; פסחים כז ע"ב, "ולא יסיק
... הא רבנן"; כז ע"א "בישלה על גבי ... בשרשיפא" (ע"ב); פסקי הרי"ד כז ע"ב בד"ה פיס', "אפה בו את ... ולא הנאה
ממש"; תוס' הרשב"א משאנץ שם בד"ה חדש, "ופי' דאין ... שהוא כמו שפי", ובתוס' שם ד"ה חדש (בקצור ופ"ה מלמעלה);
המק"ב: תוס' ר' יהודה מבירינא עבודה זרה מט ע"א בד"ה אפה בה, "דאפילו רבנן ... מפי רביי"; [תוס' ב"ק קא ע"ב בד"ה
והאיכא, "לענין עצי ... אלא בשרשיפא"]*

פירוש אחר לשאלת הגמ' "עציס דאיסורא לרבנן" - מהר"ם חלאווה כז ע"ב ד"ה למאן דאמר, עד "איסורו בעינן"

מסקנת הסוגיא

מהר"ם חלאווה פסחים כא ע"ב ד"ה ולא יסיק; [ר"י מנרבונא (תלמיד הרמב"ן), כא ע"א ד"ה לא יסיק]; רבינו דוד כ"אן
ד"ה לא צריכא, עד "ביש שבח בפת"; חידושי הר"ן פסחים כז ע"ב ד"ה וראיה לדבר, "ומיהו אע"ג ... לכחתילה לא";
ר"ן כא ע"ב ד"ה לא צריכא; תוס' הרשב"א משאנץ כא ע"ב בד"ה בהדי, "ונראה לר' ... התורה אלא (בשריפה)
[בשרשיפא]"; [תוס' פסחים ה ע"א ד"ה (ואומר) כל, עד "היינו מדרבנן"]
פסחים עה ע"א, "בעא מיניה רב ... והא ליתנהו"; תוס' שם ד"ה וגרפו, עד "אי לא"; תוס' הרשב"א שם ד"ה וגרפו עד
"או לא"

¹ ספר ההשלמה פסחים כד ע"ב

וכן הלכה. וה"מ לענין מלקא דלא לקי אבל אסורא מיהת איכא ואפי' שלא כדרך הנאתו דהא
תנן ולא יסיק בו תנור וכירים והדבר ידוע שאין זה דרך הנאתו. ודוקא [דשאין לו חולי יא]
אבל חולה אפי' בדליכא סכנה אסורא נמי ליכא זכיון דליכא אסורא אלא מדרבנן במקום
צערא לא גזרו רבנן והיינו דמר בר רב אשי דאמ' מדי יב] דרך הנאתו קא עבידנא. והא

הגהות רעק"א

תמדה (א) (מנ"א סק"א) **וכן משמע בטור וכו'.** קשה לי לפי מה שכתבו תוספות [תמורה לג, ב ד"ה הנשרפין] בטעמא דנשרפין אפרן מותר, דנעשה מצותו, י"ל דדוקא בנקברין דעלמא דאין מעשה הקבורה מצוה אלא משום חשש תקלה ראוי לקברו, זהו לא מקרי נעשה מצותו, אבל חמץ לרבנן דמצות השבתה מעולם עליו, וע"י זה מקיים מצות השבתה, א"כ גם זה מקרי נעשה מצותו ומה לי השבתה ע"י שריפה לר' יהודה או השבתה על ידי נקברין לרבנן. ומיושב דברי הרמב"ם: